

λύπουν πλευρές της ανθρώπινης ζωής και δράσης.

Τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι οι αρχαίοι Έλληνες δεν είχαν ενδιαφερθεί για τον αποκρυφισμό, τα μυστήρια, την αλληγορία, την ερμηνευτική των μύθων, ή ότι δεν μας έχουν παραδοθεί κείμενα σχετικά με τη μαγεία, τον πνευματισμό, τη θεωρηγία και τα συναφή. Η αλληγορική ερμηνεία, π.χ., και η αναζήτηση «κρυμμένων» σημασιών στα ομηρικά κείμενα είναι μια παμπάλαια και πολύ διαδεδομένη πρακτική και πολλά έχει να μάθει κάποιος από τα *Ομηρικά Προβλήματα* του γραμματικού Ηρακλείτου, που μας διασώζει πλήθος παρετυμολογίες ομηρικών ονομάτων, «κρυφές», ή συμβολικές σημασίες λέξεων και στίχων. Το ίδιο συμβαίνει και στις *Παρεκβολές* του Ευσταθίου, όπου

νούμε όμως αυτού του είδους τις συζητήσεις θα πρέπει πρώτα να καθίσουμε και να μελετήσουμε σοβαρά και στοχαστικά τα κείμενα. Και αυτό θέλει κόπο και χρόνο. Πρέπει επίσης να μάθουμε να μιλούμε σωστά ελληνικά, να διαθέτουμε χιούμορ και να είμαστε απαλλαγμένοι από στερεότυπα και ιδεοληψίες. Κυρίως πρέπει οι ίδιοι εμείς να έχουμε μαγευτεί από τα κείμενα.

Οι αρχαίοι Έλληνες πέρασαν, για διάφορους λόγους, περιόδους μεταφυσικής φοβίας, μυστικισμού, αποκρυφισμού κτλ. Ωστόσο, και παρά το γεγονός ότι τελικά ούτε αυτοί μπόρεσαν να κάνουν το μεγάλο άλμα προς τον ορθολογισμό, είχαν το χάρισμα τουλάχιστον, στα ποικίλα κείμενα που μας άφησαν, να δίνουν, με την ποιότητα του λό-

ΕΣΤ. ΚΑΛΥΒΑ
Του
ΤΟΥ

είναι φυσικό και σεβαστό ο θάνατος μιας πολιτικής προσωπικότητας να προκαλεί μόνο θετικά σχόλια καθώς τονίζονται οι αρετές του και αποσιωπούνται τα μειονεκτήματά του. Δεν θα ξένιζε συνεπώς η ομόθυμη διάθεση θετικής εκτίμησης του έργου και της προσωπικότητας του Χαρίλαου Φλωράκη αν διατηρούσε τον γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα που ταιριάζει σε τέτοιες περιστάσεις και δεν κατέληγε σε σχόλια και παρατηρήσεις ευρύτερης πολιτικής και ηθικής εμβέλειας: «Δεν υπάρχει αγώνας τα τελευταία 70 χρόνια για λευτεριά, εθνική ανεξαρτησία, λαϊκά δικαιώματα, δημοκρατία και ειρήνη που να μη συνέβαλε αποφασιστικά» ο Φλωράκης, αναφέρει ανακοίνωση της ΑΔΕ-ΔΥ.

«Θυσίασε ολόκληρη τη ζωή του για την αρμονική κοινωνία του μέλλοντος», τερμάτισε τον «δικαιωμένο του μαραθώνιο», «τίμησε τις αξίες μας». Για ποιες αξίες όμως μιλάμε και για τι είδους δικαίωση;

Τα ΜΜΕ και οι πολιτικοί του συνάδελφοι τόνισαν μια σειρά πράξεων και προσωπικών χαρακτηριστικών πάνω στις οποίες εδράζεται η ευρύτερη συμβολή του Φλωράκη: ήταν αντιστασιακός, ένας «καπετάνιος της Αριστεράς» αφοσιωμένος στις ιδέες του, τις οποίες «ακολούθησε με απαρύμιλλη συνέπεια». Ηθελε «να αλλάξει τον κόσμο» και υπήρξε αμετακίνητος σε αυτό. Ηγήθηκε ενός κόμματος το οποίο «άλλαξε το πρόσωπο και τη μοίρα της χώρας, την Ιστορία της και τον Πολιτισμό της». Θα σταθώ σε δύο μόνο σημεία.

Το πρώτο είναι η δράση του στη διάρκεια της ταραγμένης δεκαετίας του '40. Ο Φλωράκης δεν υπήρξε ποτέ η ρομαντική εκείνη φιγούρα του αντιστασιακού καπετάνιου που ξεπροβάλλει από τις αναφορές στο πρόσωπό του. Η δράση του είναι περισσότερο συνδεδεμένη με τον Εμφύλιο παρά με την Αντίσταση. Στην Κατοχή εξελίχθηκε σε μεσαίο κομματικό στέλεχος του ΚΚΕ. Στην ουσία ήταν ένας κομισσάριος γραμματέας το '44 της Περιφερειακής Επιτροπής Δωρίδας-Παρνασσίδας (όπου διαπράχθηκε μία από τις πιο αποτρόπαιες πράξεις της εποχής, η εκτέλεση από τον ΕΛΑΣ του συνταγματάρχη Δημήτρη Ψαρρού και δεκάδων ανδρών του), αργότερα αναπληρωτής πολιτικός επίτροπος της 5ης Ταξιαρχίας του ΕΛΑΣ και προς το τέλος της Κατοχής γραμματέας της κοιμητικής επιτροπής της ΙΙ Μεραρχίας. Αναδείχθηκε σε στρατιωτικό ηγέτη μόνο στη διάρκεια του Εμφυλίου και

Ο κ. Στάθης Ν. Καλύβας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Yale.

Η συντηρητική πλευρά του Χαρίλαου Φλωράκη

στις τάξεις του «Δημοκρατικού Στρατού» που, όπως είναι γνωστό, δεν διέθετε καπετάνιους και απέρριπτε τα «καπετανίλίκια» του ΕΛΑΣ.

Το δεύτερο αφορά τα ατομικά του χαρίσματα. Ο Φλωράκης υπήρξε αναμφίβολα ιδεολόγος, συνεπής και αμετακίνητος. Το ερώτημα είναι: συ-

ρίλαος Φλωράκης αποτέλεσε μία από τις εξαιρέσεις του κανόνα». Από κάθε άποψη παραμένει ένας υποδειγματικός *homo sovieticus*. «Δεν έχω μετανιώσει για τίποτα» συνήθιζε να λέει. Στην πραγματικότητα δεν υπήρξε ποτέ «αντίρρησης» όπως είπα κάποιος πολιτικός, αλλά κλασι-

ρηφανεύοταν, ενώ το κόμμα του την αποσιώπησε και ουσιαστικά την καταδίκασε. Αλλά και η επιλογή αυτή περισσότερο ενδεικτική ήταν της ωριμότητας της δημοκρατίας μας και απόρροια κομματικής στρατηγικής και λιγότερο πραγματώσης ενός συγκεκριμένου πολιτικού οράματος.

Ο Φλωράκης ήταν αναμφίβολα ένας σεμνός και γοητευτικός άνθρωπος. Αλλά οι αρετές ενός πολιτικού ηγέτη δεν είναι θέμα στυλ αλλά ουσίας. Και η ουσία του Φλωράκη ήταν ο ενστικτώδης και βαθύς συντηρητισμός του, η αδυναμία αναγνώρισης των λαθών του και η προσκόλληση σε παρωχημένα σχήματα σε πείσμα της πραγματικότητας. Πρόκειται για χαρακτηριστικά που ταιριάζουν περισσότερο στον ψυχοπολεμικό κόσμο του 1950 παρά στην Ευρώπη του 21ου αιώνα και που σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αναχθούν σε υπόδειγμα πολιτικής πρακτικής ή να αποτελέσουν τεκμήριο ηθικής δικαίωσης.

Οι αρετές ενός πολιτικού ηγέτη

δεν είναι θέμα στυλ αλλά ουσίας

νεπής και αμετακίνητος ως προς τι; Υπήρξε πιστός σταλινικός στη σκέψη και στην πράξη και εργάστηκε ακαταπόνητα για να προσδέσει την Ελλάδα στο σοβιετικό άρμα. Υπεραπιζόταν ως το τέλος τη Σοβιετική Ένωση και τον υπαρκτό σοσιαλισμό. «Όταν άρχισε η αντεπανάσταση στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες» τονίζεται σε ανακοίνωση του ΚΚΕ «τότε που ακόμη και επιφανείς ηγέτες πολλών κομμουνιστικών κομμάτων υποχώρησαν και αναδιπλώθηκαν, ο σ. Χα-

κή περίπτωση κομματικού γραφειοκράτη. Από το 1972 που διαδέχθηκε τον Κώστα Κολιγιάννη στη Γραμματεία του κόμματος και ως το 1989 που παρέδωσε στον Γρηγόρη Φαράκο, εξελέγη σε όλα τα συνέδρια, χωρίς αντίπαλο υποψήφιο. Η μεγαλύτερη πολιτική επιτυχία του ήταν η (επανελημμένη) καθύποταξη των ανανεωτικών δυνάμεων της Αριστεράς. Η μοναδική του υπέρβαση υπήρξε η συμμετοχή του στην κυβέρνηση Τζαννετάκη, για την οποία δεν υπε-

■ Προφανώς κανείς δεν μπορεί να απαγορεύσει σε κανέναν το νυχτερινό τηλεοπτικό παιδευτήριο. Πολλοί όμως είναι εκείνοι που παίρνουν αυτά τα ουφομαθήματα σοβαρά

έχουμε εκτενείς αναφορές στην αλληγορία γενικά και στην ομηρική ειδικότερα. Όσον αφορά στο θέμα της δημιουργίας της γλώσσας και στην περίφημη αντιστοιχία γράμματος και πράγματος, ο πλατωνικός *Κρατύλος* είναι τόσο «μαγικός» από μόνος του ώστε οι «αυθεντίες» περιττεύουν.

Ιδού λοιπόν θέματα για τη διψασμένη για φώτιση νυχτερινή τηλεόραση. Θέματα που θα μπορούσαν να συζητηθούν με απλότητα και ζωντάνια και θα μας αποκάλυπταν άγνωστες όντως και γοητευτικές πλευρές της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας και σκέψης. Για να κά-

γου τους, «νόημα» στις όποιες μαγείες, στις αλληγορίες και στις «σκοτεινές», μυστικιστικές πλευρές τους. Το αληθινό «μαγικό» όμως και το «κρυφό» είναι ενσωματωμένα μόνο στα υψηλά κείμενά τους. Η μαγεία του Παπαδιαμάντη (για να θυμηθούμε τον Ελύτη) δεν οφείλεται σε τίποτε μαγικά και απόκρυφα που περιγράφει. Οφείλεται στη γλώσσα του, στον μαγευτικό τρόπο της γραφής του. Αλλά – φοβάμαι – αυτού του είδους η μαγεία ουδέποτε πρόκειται να γίνει κτήμα εκείνων που απλώς φωνασκούν και ξηπουν, μαύρα μεσάνυχτα, παλιά φαντάσματα.

εκτίμηση του ευρέως μορφωμένου κοινού για το «επιστημονικά υπεύθυνο» εξελισσόταν ερήμην της κορυφής· τα δύο συγκοινωνούν, ανατροφοδοτούνται αμοιβαία και διαμορφώνουν ένα συγκεκριμένο κλίμα πληροφόρησης, μια συγκεκριμένη κουλτούρα συζήτησης και συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους η κοινωνία αντιλαμβάνεται την επιστήμη, τις τέχνες και τα γράμματα. Είναι σύμπτωμα μιας κουλτούρας διαμορφωμένης από τους παράγοντες που επεσήμανα πιο πάνω το ότι κατά τεκμήριο μορφωμένοι άνθρωποι, σε τηλεοπτική συζήτηση, μπορούν να διατείνονται ότι η ελληνική είναι η μόνη γλώσσα όπου λέξεις και πράγματα απολαμβάνουν μια «πρωτογενή» σχέση ή ότι η δομή της κρυπτογραφεί ορισμένα από τα πιο επτασφράγιστα μυστικά της Δημοκρατίας. Είναι ανάλογο σύμπτωμα της ίδιας ιδιαιτερότητας μας το ότι συχνά ο Τύπος, οι πολιτικοί και οι επικήρδεις απονέμουν πολιτιστικά εύσημα για ψύλλου πήδημα· και είναι ακόμη πιο χαρακτηριστικό

το ότι ποικίλοι «επίωνμοι», που είναι γνωστοί κυρίως για το γεγονός ότι είναι γνωστοί, βρίσκουν αγορά για να πουλήσουν τα φύκια τους για μεταξωτές κορδέλες.

Χρειαζόμαστε ένα «ευρύ μορφωμένο κοινό» που να μπορεί να ξεχωρίζει καλύτερα τις δεύτερες από τα πρώτα, και για να γίνει αυτό θέλει δουλειά πολλή, και αυξημένο αίσθημα ευθύνης, από όλους αυτούς που έχουν τους τρόπους και τα μέσα να διαμορφώσουν μια κουλτούρα κριτικού ελέγχου και αξιολόγησης. Μυθολογική επάρκεια διαθέτουμε· τους μύθους μας τους «ζήσαμε» για καιρό πολύ, τους κάναμε και τουριστικό δέλεαρ. Πιο υπεύθυνη και πληροφορημένη σχέση με την πραγματικότητα (που είναι λιγότερο ελληνοκεντρική από όσο συχνά φαντασιωνόμαστε) είναι αυτό που μας χρειάζεται· και, παρεμπιπτόντως, όσο κάνουμε βήματα σε αυτή την κατεύθυνση, θερμή παράκληση να αποφεύγονται κοινόχρηστα «παραμυθιάσματα» του τύπου «ο πολιτισμός είναι το συγκριτικό μας πλεονέκτημα».

σε ανοικτή γραμμή με την παιδεία του αύριο

Θα τα "δεις" όλα...

e-σχολείο
σχέδια μαθημάτων, εργασίες, έρευνες

e-βιβλιοθήκη
δικτυακοί τόποι, άρθρα, μελέτες, εκδοτικές παραγωγές

μετά το σχολείο
σπουδές και επαγγέλματα

δια βίου μάθηση
εκπαίδευση, επιμόρφωση, κατάρτιση

e-συλλογές
εικονική επίσκεψη στον πολιτισμό και την τεχνολογία

ευ ζην
συμβουλές ειδικών για υγεία, σχέσεις, διατροφή

ελεύθερος χρόνος
αθλητισμός, εκδρομές, εθελοντισμός

ειδήσεις
εκπαίδευση, επιστήμη, σύγχρονος κόσμος

κι ακόμη...
κοινότητες | edublog | παιχνίδια | ο καιρός
άποψη της εβδομάδας | ημερίδα

ΔΙΔΥΜΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ

www.e-paideia.net